

Domači Prijatelj

Ta časopis izdaje Vydrova tovarna branil v Pragi VIII. in ga pošilja svojim odjemalcem popolnoma zastonj. Na „Domačega Prijatelja“ se ne more naročiti, tudi do inozemstva ne.

velja pet kilogramov Vydrove žitne kave s pošto vred. To poznate vsi, kaj neda? Toda prosimo: Priporočite naš dobri izdelek — same doma, cenjene gospodinje, pazite, da se bo Vydrovo žitno kavo kuhalo vedno pravilno po navodilu in da bi se zlasti otrokom ne dajalo nikdar zrnate kave.

Ne zaradi našega dobička, temveč dobri stvari na ljubo: Vydrova žitna kava je za vzrejo razvijajočega se otroka pravi dar božji. Kuhanje iste ne povzroča mamicam prav nikakih težav, a vendar skrbe s tem za zdravje svojih otrok.

računamo pol kilograma Vydrovih juhnih konzerv.

Priporočamo našim gospodinjam, naj naredo majhen poskus — in ostanejo naše odjemalke ter jih bodo priporočale povsod. Ta vgodnost! V petih minutah narediti popolnoma gotovo juho. In to okusno! Ne imejte predsodkov glede snažnosti; ravotako, kot morete jesti od tovarnarja čokolado, od slaščičarnarja najfinejše sladkarije, z istim tekom uživajte Vydrove juhe! Snažno so namreč izdelane ter brez kakoršnih koli umetnih snovi. Začudite se: samo iz takih priprav so namreč, kot jih imate v Svoji hranilni shrambi, in nikakor ne pretiravamo trdeč, da maloktera kuharica doseže okus Vydrovih juh.

Lahko si naročite tudi en kilogram vseh pet vrst skupaj: gobno, lečno, grašno, rezančno in rižno, vsake po $\frac{1}{5}$ kg., za 3 K.

Skupaj je to 50 porcij juh, ter velja vsak krožnik 6 vinarjev.

dobite pol kilograma Vydrovega juhnega pridataka v steklenici z zbrušenim zamaškom. Čemu je to? Zato, da se goveja in vodna juha naredi bolj močna, in sicer tako, da se ga ji prida pri jedi na krožnik, kolikor ima kdo rad, ali pa že v kuhinji kar v skledo za juho. Človek bi ne verjel, dokler sam ne skusi, toda potem pa tudi vsakdo pritrdi: Vydrovi juhni pridatek zares juhi šele da pravi okus. Gospodinje, poskusite, najboljše je, če se naredi juho z jajcem — na ta način najpred dobite zaupanje do našega izdelka.

Vydrovi juhni pridatek je popolnoma vegetabiličen primesek, ne pa izkuha iz kosti, kot ljudje o podobnih izdelkih mislijo.

velka škatlja (25 kosov) Vydrovih maslenih oblatov. Izvrsten prigrižek, vsled svoje cene pristopen vsemu našemu P. I. odjemalstvu, vsled svoje kakovosti vsaki kraljevski mizi.

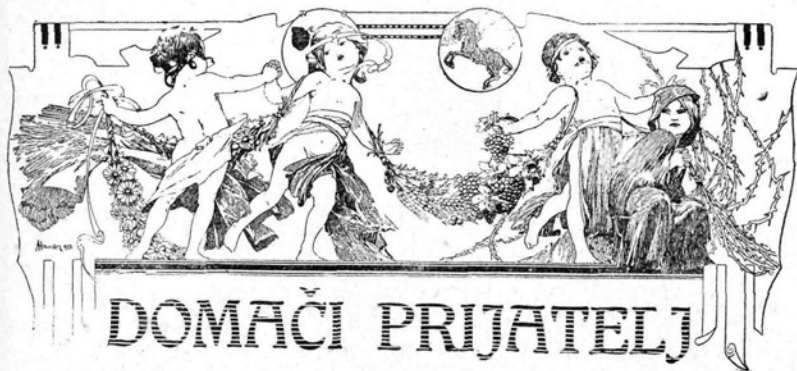
pa škatlja (50 kosov) oblatov „Dessert délicat“, polnjenih z medenim kremom. Kateri vrsti dati torej prednost? Cenjene gospodinje, naročite — oboje.

Vydrovi oblati zelo malo časa obstanejo, če se jih malo naroči; tako so namreč dobri, da človek hodi tako dolgo nadnje, da jih pospravi.

dobite v vsaki trgovini zavoječek „Buhtina“, čegar vsebina zadostuje za 5 kil-moke, da se more napeči iz nje naše dobre, prijetno dišeče potice. V „Buhtinu“ so potrebne dišave, ki jih na kmetih večinoma sploh ni mogoče dobiti. Pa še to je, da se ga pridene vselej pravilna množina, tako da se testo mora posrečiti.

Če nimajo „Buhtina“ v tisti trgovini, kjer Vi ponavadi kupujete, naročite ga za poskušnjo 5 zavoječkov po 10 vin., in potem ga pa tam priporočite, kaj ne?

LETNIK IV.

V PRAGI, 1. FEBRUARJA 1907.

STEV. 2.

ZVORAN ZVORANOV:

NA SVETI VEČER.

Nocoj je lep večer,
ob jaslicah lučke gorijo
in velik in sladek mir
nad vsakim domovjem počiva...

Jaz daleč v tujini sem sam,
kjer lučic nikdo ne prižiga...
Ne vem, ne kod, ne vem, ne kam —
nemirno zvezde na nebu gorijo...

Gorijo... In meni je žalostno,
kot bilo mi ni že dolgo,
bogve, če misli še kdo
tam v daljnem domovju name?...

Ah, morda misli mamica
s pobožno molitvijo name...
In morda moja ljubica
z ljubeznijo se me spominja...

In morda je šla k studencu nocoj
in gleda v tiho vodico,
če se prikaže obraz ji moj
— ker sva se tako ljubila...

Nemirno zvezde na nebu gore
in jaz sem daleč od doma...
Zastonj k vodici gre dekle,
zastonj moja misel k njej roma...

IVAN LAH:

DRUŽBA.

Spomin samotarja.

V jeseni, ko so postali dnovi hladni in se je megla razlila po mestu, sem zapazil nekega jutra v svoji sobi novega gosta. Bila je to velika muha, ki je leno-zaspano brnela nad posteljo. Tako je prišlo ž njo novo življenje v naše zapuščeno stanovanje. Bili smo dotlej tam samo štirje. Pes, maček, pajek in jaz. Dolgočasno je bilo naše življenje in pusto, kakor da je mrtvo, kajti ubila ga je sila, ki se ji pravi življenje. Čudno se bo morda komu to zdelo in vendar je bilo res. Najprej sem bil na stanovanje prišel jaz sam. Bil sem celo življenje samotarski

človek, nikdar ni hotel nihče hoditi z menoj skupaj po tej pusti poti. Tako sem bil prišel v to stanovanje in živel sam. A nekoč so si otroci na dvorišču igrali z mladimi psi. Pometal jih je bil proč gospodar, ker niso bili lepa pasma. Otroci so jih hoteli obdržati doma, a mati se je jezila nad njimi. Raznesli so jih na vse strani in ostal je le jeden. Zvečer so ga zaprli vun na dvorišče. Cvilil je okoli vrat in nikjer mu niso odprli. Prišel sem tisti večer pozno domov in sem ga našel pred dvermi. Odšel je z menoj, izbral si je posteljo pod mizo in je ostal z menoj. Ime mu je bilo Varja. Imel je pisan gobček, črna ušesa in nekoliko košat rep. Živela sva skupaj nekaj let. Pogosto je sedel pred menoj in opiral v gospodarja svoje razumne oči, kakor da hoče govoriti o oni noči, ko so ga ljudje zaprli ven na dvorišče. Bila sva velika prijatelja. Pogosto je prišla stiska za življenje in razumel je, kaj se je zgodilo. Legel je pod mizo in mirno je ležal cel dan, kajti poznal je ljudi in življenje zunaj štirih sten najinega stanovanja, kajti zavrgli so ga za to, ker ni prava pasma.

In nekoč je umrla v hiši stara samica. Imela ni ničesar razun par stolov in mačko. Živela je v hiši tiho že celo vrsto let, nihče se ni menil zanjo. Takrat so jo našli zjutraj mrtvo v postelji in mačka je ležala pri ognjišču. Prišli so ljudje, ki morajo skrbeti za mrtve ljudi, in so jo odpeljali. Mačka pa je ostala. Bila je že stara. Bela je bila z rujavimi pegami. Izpodili so jo iz stanovanja in se je potikala po hiši. Dobro je čutila, da je zanjo umrlo življenje, ker je bila umrla starka. Prišla je v kuhinje in v stanovanja, a pvsod so jo zapodili. Nekoč je prišla na naš prag. Odprli smo ji in smo jo spustili v sobo. Varja ni bil takoj zadovoljen, a ko si je mačka izbrala prostor pri peči, je stopil k njej in razumela sta se dobro. Bili smo torej trije. Vse tri je vrglo življenje iz sebe. Prišli so težki časi in čutilo se je to v celi družbi. Mačka je dremala za pečje, Varja je spal pod mizo, jaz sem premišljal o šumu, ki divja zunaj in nas je zanesel v tihi kot. In nekoč zjutraj smo zagledali pajka v kotu pod stropom. Bil je velike sorte, ves črn. Kdo ve, od kod se je bil vzela. Ko smo ga zapazili, je imel že precej pajčevine gotove. Varja je zalajal nanj, kot na nepovabljenega gosta, a ko je videl, da si je bil pajek izbral kot pod stropom in da ne bo delal napotja, je pomigal z repom in legel pod mizo. Tako smo živeli štirje. Pajku se je slabo godilo. Spuščal se je po nitih na vse strani, da bi dobil kaj plena. On ni znal nositi težkih časov, kakor mi. Sicer je večkrat sedel mirno in modro sredi svoje pajčevine, kakor da premišlja težkega življenja težko modrost. Ko pa mu to ni nasitilo glada, je zapustil svojo stolico in lezel s trebuhom za kruhom, kakor se pravi. A po kaj bi hodile muhe v to zapuščeno stanovanje. Pribrenčala je res tu in tam katera, toda nezadovoljna je odletela zopet na prosto, kakor da ji ne ugaja pusta tišina med štirimi zidovi pri štirih gladnih prebivalcih. Ko pa se je približala jesen, je ginilo življenje v prirodi, hladni

dnovi meglena jutra in mrzle noči so prišle nad mesto. In takrat je prišla k nam ona muha. Brenčala je nezadovoljno okoli okna, potem pa se je vsedla na zid, kakor da premišlja, kaj storiti. Zunaj hlad in mraz, tu glad in dolgčas. Mirno je bilo v sobi, kakor da je vse umrlo. Saj je bilo tu pribežališče stvari, ki jih je zavrzel svet, umaknili so se vsi, ki so bivali tukaj, sili življenja, ter iskali življenja, ki je bilo podobno smrti. Bilo je, kakor da vsi premišljamo to težko resnico. Vlekli so se dolgi dnovi, kakor večnost. Dela ni bilo in tudi kruha ne. Varja je odšel včasih na dvorišče in si tam poiskal kost. Bila je to njegova pravica. Mačka se je zadostila z njegovimi ostanki. Muha je sedela na steni, kakor da je brez življenja. Začela je včasih leno brenčati semterje a kmalu je utrujena zopet sedla na steno. Pajek se je spustil včasih čisto do tal in pogosto je šele pozno zvečer zopet dosegel svoje visoko gnezdo pod stropom. Živeli smo sicer čisto mirno. Prva se je zjutraj vzbudila muha in se je morda po pomoti sedla Varji na uho. Bil je zelo nezadovoljen, da ga je vzbudila in je zmignil z ušesom. Zbežala je na to k peči. Mačka je hropela in v svoji lenobi se niti potrudila ni, da bi zapodila od sebe muho-neugnanko.

Po nemirnosti in neprevidnosti se je muha včasih približala tudi pajku v kotu. Mirno je čakal pajk, kakor da ga ni doma. Pogosto se je celo umaknil za nekaj pedij. A muha je imela srečo. Res se je bila približala nekoč pajčevini v nevarno bližino, da se ji je opletla noga v nit. Že je skočil pajek s svojega skrivališča — a muha je zabrnela glasno in odletela. Tako je delala muha celi dan nepokoj. Bila je neprijeten gost, podobna neprijetni misli, ki je bivala z nami nevidno v stanovanju, toda čutili smo jo vsi, kajti bilo je, kakor da je napolnila celo stanovanje. Težka je postajala bolj in bolj, pritiskala je z vso težo na življenje v sobi in nekaj morečega je bilo v nji. Čutili smo to in smo spoznali, da nismo ušli sili življenja, ko smo odšli sili sveta. Prišlo je življenje za nami, kakor da ne pusti svojih žrtev, kajti hotelo je nas ubiti. Mi pa smo hoteli živeti, živeti . . .

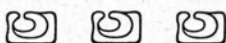
A kaj je bila naša volja, kaj je bila sila naša? Bila je del volje, del velike sile, ki se ji pravi življenje in ugonablja vse, kar je namenjeno smrti, da v tem živi.

Bolj in bolj težka in neprijetna je postajala ta misel, našla je nas v brezdelju, nismo se bojevali proti nji, zato je počasi nas potisnila čisto na tla. Komaj z daleka se je še svetlikalo življenje, kakor večerni mrakovi. Zaspana megla je padla okoli in okoli. Zadnjič se je pojavilo v nas veliko hrepenjenje: še enkrat, še enkrat . . . Prepozno. Omoteno je letala nekega večera muha po sobi in zaneslo jo je naravnost v pajčevino. Nihče bi ne mogel vedeti, kak pojav je to. Ali je bil obup, ali velika nada. Ali je bil to slučaj, ali je iskala smrti, ali je hotela zmagati nad silo s svojimi silami . . . Pajek je začuden skočil po niti v pajčevino, kajti komaj je sam sebi verjel, da je to res mogoče, da

je izkušena in previdna muha padla v njegovo pajčevino. Ovil ji je nogo z nitjo in jo začel opredati od vseh strani. Muha kakor da se je prebudila iz svoje omamljenosti. Zatrepetala je in zabrenčala. Vnel se je boj, a kmalu je ležala muha mirno privezana in povita v pajkovi mreži . . .

Nekako pusto je postalo potem, kajti zjutraj ni nihče vznemirjal tišine in buditi ni imel nas kdo. Varja se je pretegoval poleg postelje in mačka je dremala celi dan.

Nekega jutra je pajek izginil. Morda se mu je zdelo, da ne spada več sem. Pajčevina je ostala prazna. Ostali smo samo še trije in smo čakali konca. Najprej se je zazdelo mački, da je prišel čas. Zlezla je nekega jutra potuhnjeno izza peči in ni je bilo več. Našli so jo za zidom. Nihče je ni pogrešal, le Varja je šel včasih pogledat za peč, kakor da se mu je stožilo. Morda se mu je zdelo, da pride zdaj vrsta nanj. Bilo mu je menda usojeno, da ga muči hudobni svet. Nekoč so mu dali otroci meso napolnjeno s poprom. Zaupal jim je preveč, poginil je bedno. Pospravil sem takrat svoje reči in odšel v svet, kajti sobo je bila napolnila težka misel do zadnjega kota. Pustil sem jo v prazni sobi in pobegnil sem iz strahu pred njo. Šla je z menoj kot večna senca. Ustavil sem se čez dolgo na poti in se ji ozrl v obraz in sem videl, da je samo senca, zato sem se obrnil proti nji in se je umikala. Zasmejala se je in slišal sem glas: Ni strah tistega, ki straši, ampak onega, ki se strahu umika. Pojdi proti strahu in postaneš strah strahu. Razumel sem besede. Spomnil sem se na sobo in na strašečo misel, ki je hotela uničiti vse in je uničila vse, razun mene in tudi mene bi bila, da nisem postal del življenja in spojil z njim svojo voljo in silo, da gre na boj proti veliki, črni senci, ki se imenuje moreča sila življenja. Tako sem se rešil smrti, ki je najvrednejši delež za tiste, ki se umikajo v kota in v brezdelju čakajo, kdaj jih zaduši veliki strah življenja.

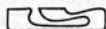
ROMAN ROMANOV:

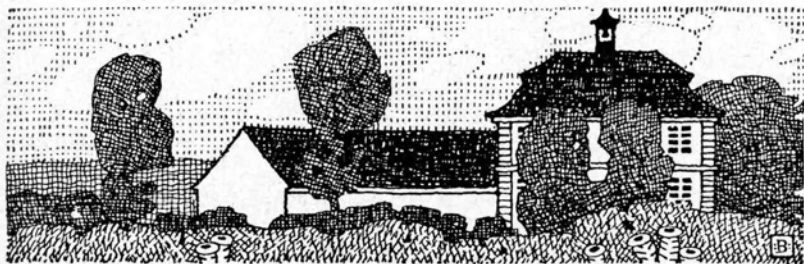
V TIHO NOČ.

Dragotina, Dragotina,
v tiho noč
k tebi plava tiha misel
tiho žalujoč.

Žalujoč za davno dobo,
za teboj —
Nič jaz nimam kakor žalost
in never nebroy.

Nič jaz nimam kakor nate
tih spomin,
tih spomin, o Dragotina,
temnih bolečin . . .

KRISTINA:

OTROCI BREZ STARIŠEV.

V šoli imam dečka, kateri ima nekaj divjega v svojem obrazu. Nizko čelo je izbočeno, globoko pod njim tičijo sive, neizrazite oči. Nos je majhen in ima zelo razširjene nosnice. Usta z debelimi ustnicami so velika. Zobje gornje čeljusti udarjajo pri govorjenju na spodnjo ustnico — kar je mučno gledati. — Vračak je nezakonski otrok — zapuščena sirota sredi božjega sveta. Mati mu je umrla pred dvema letoma, oče pa je šel po svetu, nihče ne vé kam.

Ako ga vprašam kako je očetu ime, mi ne vé povedati. Nisem ga še videl, pravi, nikoli ni prišel k moji materi. —

Deček služi pri bogati kmetijski hiši in opravlja težka dela, katera bi bila za hlapca ali vsaj za močno deklo prikladna.

V šoli je pravi čudak.

Sedi nepremično in navidezno pazi — a če ga pokličem ne vé o čem se učimo, ne vé za moje vprašanje in njegove misli begajo bogvé kje.

Zgodi se pa, da krenejo njegove misli na pravo pot, da švigne posamezen žarek življenja iz topih očij in tedaj mi odgovarja Vračak pametno kot drugi učenci in sledi pouku.

Okno pri klopi, kjer on sedi, imam navadno zastrto. Predno nisem okna zastirala gledal je Vračak vedno skozi okno, njegov pogled je blodil po prostranem murskem polju . . .

Opominjala sem ga čestokrat naj ne gleda ven — a on se ni zmenil za moje besede, niti okrenil se ni. Kaj mi je ostalo družega, kot da sem potegnila zagrinjalo čez okno.

Kadar mu očitam, da je nepazljiv in nemaren, polije ga rudečica; čez nekaj časa se ozrem in celi potoki solz mu tečejo po licih.

Njegova duša mora biti zelo ranjena, ker vsaka grajalna besedica ga grozno zadene in spravi v silen jok.

Nedavno tega ga pokličem pri začunstvu. Gledal me je, kakor človek, katerega zbudimo s surovo silo iz spanja in kateri je še napol v sanjah — in le polagoma stopa v resnični svet.

Ujezilo me je, da sem ga zopet zalotila v duševni brezdelnosti. — Ničesar ni vedel odgovoriti — in kako tudi — ako mojega vprašanja še čul ni. —

Primem ga za lase in malo stresem . . .

Zarjul je, zatulil, da sem se prestrašila in odstopila.

Čuden, grozen je bil njegov krik. —

Često sem čitala in tudi slišala praviti o glasovih kateri niso človeški in niso živalski. Trepečejo skozi noč, ki leži na stepi, tožijo in jokajo . . . Potnik obstane, oblije ga mrzel pot in v grozi se mu stisne srce . . .

Tak se mi je zdel glas učenca Vračka. —

Ko sem se umirila — strmel je v mé s suhimi, topimi očmi — njegov obraz ni bil žalosten. —

Zakaj tako kričiš, pravim, ko se ti ni zgodilo nič hudega. —

Odgovoril ni — le glavo je povetil.

Jaz pa sem nekaj občutila, kakor bridek kes, kateri peče in žge v duši. —

Objednem pa je bil storjen tudi dober sklep, da Vračku ne rečem nikdar več žal besede, še manj, da bi se ga kedaj še doteknila moja roka . . .

Morda je njegov grozen glas, to tuljenje edino orožje, s katerim se brani pred nasiljem ljudi — kajti Vračak je zapuščena sirota sredi božjega sveta. —

— — — — —
Nekoč sem ga vprašala, kaj vse mora delati tam, kjer služi. Naštel mi je vse lepo povrsti.

„Ko pridem iz šole, moram živini nastiljati, potem nanosim vodo iz mlake, da dekla napoji živino, zatem nabašem kotel z repo, korenjem in krompirjem, zakurim pod kotlom in nazadnje spravim pure spat.

„In potem?“

„Potem pa zunaj čakam na večerjo.“

„Kako, fant, zunaj čakaš na večerjo?“

„Pravijo mi, zunaj počakaj, da dobiš večerjo!“

Zasmilil se mi je v srce. —

Prijazno sem mu začela govoriti, naj bo priden, da se mu bo že boljše godilo, naj bo priden v šoli in v službi.

„Dobil boš topel jopič, nove hlače, nosil boš nabiksane čevlje in imel boš vedno dovolj jesti.“ —

V sivih, topih očeh je zaplapolalo kot ogenj — a takoj zopet ugasnilo. —

„Kje pa si bil, predno si prišel k sedanjemu gospodarju služiti?“

„Bil sem pri materi, a ko nisva imela več jesti — hodil sem okrog in prosil službe. Rad bi šel za očetom, pa nihče ne vé zanj. —

Preje ga nisem iskal, ko sem še imel mater — a zdaj bi ga rad našel.“

„Vračak, kje pa si bil oni dan, da nisi prišel v šolo?“

„Ko smo šli v šolo, ga je hlapec tepel pred hlevom, on pa se je strašno drl. Potem je cel dan stal pri mlaki — in niso ga mogli spraviti v hišo.“

Enkrat bo še v mlako skočil, pravi drugi učenec, meni je to povedal.

„Jeseni ga ni bilo neki večer domov, klatil se je po gozdu; zjutraj so ga našli pod neko bukvo, kjer je spal.“

Mirno je poslušal Vračak vsa ta pripovedovanja — in njegovo oko je bilo topo — kot navadno.

Zvedela sem vso tragiko tega mladega življenja.

Ljudje, ljudje, imejte usmiljenje s takimi sirotami, ogrejte jih z ognjem pravega človekoljubja, sprijaznite jih z življenjem!

Tam zunaj je mrzlo in žalostno je biti zapuščen na svetu. —

JOSIP PREMK:

IRENA.

Ali je kaka stvar ljubkejša in nežnejša kakor otrok, ki komaj kliče: „Mama — a — ta!“? Ali vidite kje bolj odkritosrčne, nedolžne oči, kakor pri takem otroku!? Ali ne zdihujemo mnogokrat, po pogledih nebeške udanosti, čutenja, kar govori njih duša!? Takrat se obrnimo v obličje triletnega otroka, ki nam pove s svojimi pogledi, kaj da mu čuti drobno srce . . .

Tako nedolžno odkritosrčnih oči je bila Irena. Matere ni imela, a zato je uživala dvojno ljubezen od očeta, ki je bil pevec in si zaslužil na dan toliko, kolikor so mu dali ljudje. Iz doma je ostajal celi dan in hodil v spremstvu sivobradatega starca-basista in pel. Bil je tenorist in glas mu je zvenel, da je odmevalo po celem poslopju, kadar je pel kje na dvorišču. Tedaj so se odprla oknja in prestrezal je darove, ki so jih metali ljudje s širokokrajnim, starim klobukom, ki ga je držal v levici, saj desnice ni imel — izgubil jo je v vojski. Tako sta nabrala po goldinar na dan, včasih tudi dva in tri. Ako je bil dober dan sta se vračala na večer vesela domov, ker stanovala sta skupaj in stara zgubana ženica jima je pripravila večerjo. Komaj je začula Irena, ki je imela takrat šest let, da so se odprla vrata, stekla je k očetu, ki jo je ves vesel dvignil z levico v naročje.

„Ata ali si mi kaj prinesel, zopet znam nekaj novega, kar mi je pokazal včeraj Honza.“ Tedaj je postavil oče hčerko na tla in ji pokazal rudeče jabelko.

„Najprvo pokaži, koliko si se priučila — potem dobiš dva tako lepo rudeča,“ je spregovoril stari basist Honza in Irena je segla po gosli in zaigrala.

Honza in njen oče Konrad sta molče poslušala in spremljala v duhu težavne komade, ki jih je igrala mala šestletna Irena. Bliskoma so ji tekali drobni beli prstki po strunah, da so pele zdaj jokajoče zdaj zopet veselo pod lokom ki ga je mojstersko sukala nežna nekoliko bleda deklica. Mala jamičasta bradica se je tišala trdno že nekoliko oguljenih gosli, a velike modre oči so ji zrlle sanjave v note, se včasih celo porosile, kot da čuti njeno mlado srce otožne glasove, ki so doneli iz trepetajočih strun. Ko je končala je mirno uprla v očeta oči, kot da bi hotela vedeti jeli zadovoljen z njo ali ne. A on in Honza sta pristopila k njej, jo pogladila po valovitih, rumenih kodrih in zvonko se je nasmehljala Irena, ko je dobila dvoje dišečih rudečih jabolok.

„Sedaj pač že lahko nastopim z njo,“ je pripomnil Konrad in vprašujoče pogleda Honza.

„Bil bi že lahko preje saj vidiš kako izborno že igra. Dekle ima še lepo prihodnost.“ Potem pa so sedli k večerji a Konrad je bil nekako tih, skoro otožen. Smilila se mu je Irena saj je bila še otrok in že bode morala beračiti ž njim. A drugače ni bilo mogoče: to večno petje ljudem že tudi preseda in zaslužek je vedno manji. Njo kot šestletno deklico bodo pač občudovali vsi in žela bo gotovo bogate darove. Poleg tega pa je bila Irena krasno dekletce, da malo takih. Beračiti — beračiti — to je zvenelo Konradu v dušo. Pečat beračice ji pritisne na čelo za celo življenje . . . Iz siromaštva pač ne vstaja družega kot siromaštvo, tako je mislil Konrad in se ozrl na Ireno.

„Irena! Jutri na večer se bodeš oblekla v praznično obleko.“ Irena je začudeno pogledala očeta, kaj neki hoče z jutrnjim dnevom, saj vendar ni nedelja.

„Da, v praznično obleko in z menoj pojdeš na večer.“

„Kam pa ata?“

„Z menoj in igrala bodeš po gostilnah. K „orlu“ pojdeva najprvo, ker tam se zbira vedno dovolj gospode. Paziti bodeš morala, da igraš kar najbolje, potem bodeš šla z malim krožnikom od mize do mize, ker dajali ti bodo denar. Vsakemu se moraš lepo zahvaliti in ako ti kedo še kaj družega podari, na primer-košček mesa ali kaj takega, moraš tudi vzeti in se zahvaliti. Čim lepše bodeš igrala tem preje pojdeva domov. Za nocoj pa odidi v posteljo, da se odpočiješ, ker jutri se bodeš morala še pridno vaditi.“ Irena je poslušala molče te očetove besede, ko je končal je sklonila kodrasto glavico in odšla k počitku, a zaspala ni.

V gostilni naj igra. Sto obrazov, sto oči se bode oziralo v njo, sto ušes bode poslušalo nje igranje . . . Sto, sto . . . In

morda pristopijo k njej, jo potegnejo za ušesa, kakor Honza, ako bi se kaj zmotila — in zatrepetalo ji je srce.

Morda bo med njimi mnogo grdih obrazov, ki jih ona nima rada, morda se njih roke stegnejo po palici, da jo odpodijo, ker bode prosila denar, ali se ji morda zasmeejo, ker ne zna . . . Morda vstopi celo redar s ostrim pogledom in jo bode odpeljal, ker prosi. Znala je, da je prositi zabranjeno.

Irena je ljubila očeta in umrla bi ako bi on umrl, a v malem očesu ji je sedaj vstajal do njega neki srd, ker jo sili v pogubo in nesrečo . . .

„Ata jaz si ne upam, sto oči me bode zrlo hudomušno . . . Ata počakaj, da bodem večja, počakaj pozneje . . .“ a glas se ni razlegal po sobi, ni ga čul oče, ampak le njeno srce, ki je bilo tožno prvič v življenju.

Potem pa je zasanjala, a sanjala ni kakor drugače o dišečih rudečih jabolkah, o novi obleki, o rudeči kapici — ne, sanje čudne pošastne so se podile okoli nje, da se je nerodno premetavala po postelji.

Dolge roke, kakor krempli so se stegale po njej in oči velike, vodene, vse krvavo obrobljeno so jo zrle in se ji režale, da jo je bila groza in se je stisnila k očetu.

„Oče! . . .“ a tudi oče jo je ogledal sovražno, zmotila se je in od strahu so ji padle gosli na tla. Joj! Razbile so se —

Zakričala je Irena — pri postelji je stal oče.

„Kaj pa kričiš, saj sem pri tebi?“

„Ata, ata — meni je hudo —“ dalje si ni upala, ker očetovo lice je bilo resno, ko ji je pripovedoval, kako bo morala igrati in Irena se je ozrla v očeta strahoma.

„Zaspi Irena, da se odpočiješ, jutri se boš vadila.“

In Irena je zaspala in zasanjala o rudečih jabolkah, a te sanje so se spremenile kmalu o druge, ki so jo mučile do jutra, da je spala nemirno le z pol zastrtimi očmi . . .

— — Irena je oblekla rudečerožasto obleko in odšla z očetom. Zunaj je bila že noč in tesno se je oklenila Konradove roke, ker jo je bilo strah . . . in srce ji je tolko bojazni, nemira. Korak ji je skoro zastajal, kot da bi znala da stopa nocoj iz otroške brezskrbnosti v življenje . . .

Polno gostov je bilo pri „orlu“ in vse mize so bile gosto zasedene. Na obešalnikih so viseli površniki, ker je bila že jesen in tudi nekaj cilindrov se je blestelo v luči. Dame in gospice gospodje belih brad in plešastih glav, gospodiči in stare gospe — vse se je videlo. Med njimi pa so švigali vijugasti markeri in se priklanjali zdaj temu zdaj onemu . . . Irena pa ni videla nobenega, dasiravno so bile vseh oči uprte le v njo in so vsi komaj pričakovali, da prične — in pričela je. Kakor, da jih prinaša tihi veter nekje iz dalje so brneli trepetajoči glasi po dvorani in jokali v mehkem mol-akordu, a naenkrat zopet zbesneli kot v divji gonji in se izgubljali kot v višinah — še en drhteči zvok in —

tišina . . . Irena pa je stopila strahoma med goste s krožnikom. A tistih hudobnih oči in zlobnih rok o katerih je sanjala ni bilo nikjer.

Vsi so se ji prijazno smehljali, nekateri so jo celo objemali in poljubovali in ko se je vrnila k očetu vsa pomirjena in vesela je imela polno naročje piškotov in poln krožnih svitlega, srebrnega denarja.

Potem pa je igrala vsaki večer na različnih krajih in vsaki večer si je pojila srce z veseljem in radostjo. Celo mesto jo je poznalo, celo mesto ljubilo malo bledolično Ireno.

Mnogokrat je igrala pozno v polnoč tudi čez polnoč in se vadila drugi dan neutrudljivo. Mnogokrat ji je klonila trudna glavica na prsi, a oče ji je venomer pogovarjal.

„Irena ne utruđi se, zvečer bode lepo in mnogo denarja mi prineseš!“

In Irena je igrala a lica so ji bledela upadla, moč ji je pešala . . .

Kmalu je legla in ljudje so jo hodili obiskovat in ji nosili rudečih jabolk, bonbonov in cvetk. Ona pa se je smehljala in včasih, ko so jo poprosili — zaigrala je celo v postelji.

A neko jutro je zazvonil mrtvaški zvonček. Irena je ležala med belimi cvetkami in visokimi svečami na mrtvaškem odru — z goslami v naročju.

Ljudje so hodili jo škropili, a v njih duši je drhtelo, kakor jokajoči mol-akordi.

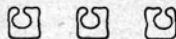

FR. STUDENKO:

MASKE.

Predpusni čas. Po cestah maske
se v vrsti pisani vrste;
imena prava ugibaje
ob cestah čakajo ljudje.
„Kako pa vi, vas ne zanima
ta dolgi pisani sprevod?
Kaj takega pač ni povsod!“ —
Tako je sladko del gospod,
po svetu znan kot rodoljub,
prijatelju poetu . . . Poet
spodobno mu odgovori:

„Da, res drugje na svetu ni
tako veliko lepih mask
kot ravno po slovenskem svetu . . .
Le v tem razloček mal tiči,
da mask ne kažejo pri nas
samo sedaj predpusni čas . . .
O, mnogo rodoljubov že
živelo v maskah je življenje
in mnogi še sedaj živé . . .
A vsakdo nima teh očal,
da masko tako bi spoznal . . .“

ZOFKA KVEDER-JELOVŠEK:

SIN.

Oh, Katra, beži, kar hitro beži, najboljšo bo!“ je zakričala sosedovka Polona še na vratih. „Tvoj mož se je vrnil!“ Knavsovka, debelušna ali še vedno lepa ženska, kakih dvaintrideset let stara, je prebledela. „Kaj naj storim, za božjo voljo?!“ je zavpila in omahnila na klop pri peči. Toliko let se je strašila te vesti in se pripravljala na njo a zdaj vendar ni vedela, kaj početi.

„Umakni se mu, najboljšo bo,“ je rekla sosedovka. „Se ubil bi te morda v prvi jezi. Ampak hitro moraš napraviti. S pošto je prišel. Kar vsako minuto bo tu. Moj ga je videl gori, ko je stopal iz voza. Dregnil je Jernetovega, da bi ga malo zadržal po poti, on je pa skočil po me, da ti povem kaj je in da se umakneš.“

Neizrečeno hitro je govorila ženska. Katra jo ni poslušala. Po celem telesu se je tresla in po bledih licih so ji polzele solze.

„Gosposk je. Postaral se je, ampak postaven mož je, mi je rekel moj,“ je pripovedovala sosedka. Ali naenkrat se je zopet spomnila, kako mala časa je in je začela zopet siliti v Katro: „Ne sedi no, samo hitro! Umakni se mu, se bo že potem videlo, kaj je za storiti. K sestri pojdi v Preserje.“

Katra je res skočila kvišku. Bežala je v kamro, potegnila par oblek iz škrinje in ogrnila ruto. „Kako sem jaz nesrečna, noben človek ne ve kako!“ je vzdihovala med tem.

Zunaj so zaškripala vežna vrata. Ženski sta se prestrašili ali v hišo je stopil k Tone, velik in pameten dvanajstleten fant.

„Kaj pa je?“ je vprašal čudeč.

„Oče je prišel iz Amerike,“ je rekla soseda. „Mati pojde k teti v Preserje.“

„Kaj naj pa jaz počnem?“ je vprašal fant.

„Z menoj greš lahko, najboljšo bo,“ je rekla Katra, njegova mati in se obrnila v vežo. „Čez vrte pojdem,“ je rekla sosedi, odpirajoč zadnja vrata na dvorišče.

Fant se je malo zamislil. „I ostal bom, kaj se bom skrival,“ je dejal počasno in tehtno.

„Ubil te bo,“ je klicala mati. Ali sosedovka jo je mirila. „Pusti ga, bo že kako naredil, samo ti za sebe skrbi. Na, veš to ne bo lahka reč, pazi pazi!“ je rekla še proti fantu in hitela za Katro čez dvorišče na tisto pot med vrti za vasjo.

Tudi Tone je šel na dvorišče. Pogledal je v hlev. Dve dekli ste sipali steljo po stajah.

„Pravijo, da je prišel gospodar iz Amerike. Kar k sosedovim pojdiva, bom že po vaji prišel, če bo treba,“ je rekel fant.

Potem je šel nazaj v hišo. Primaknil je stole k mizi, vrgel materino ruto, ki je ležala na klopi v kot, pobral slamo s poda in sel k mizi. Pogledal je okrog po hiši; čisto je bilo in ugodno očem. Na oknih so viseli čisti, beli zagrinjali in nageljni so cveteli v loncih, čeprav je bila že jesen.

Takrat so se odprla vežna vrata, par težkih korakov se je čulo zunaj in koj na to je vstopil v hišo visok, plečat mož. V roki je nosil kovčeg iz rujavega usnja, izgledal je možato.

„Kje so pa vsi? Kaj ni nobenega pri hiši?“ je vprašal.

„O, bodo že prišli,“ je rekel Tone, prijel kovčeg in ga postavil na klop pod okno.

„Jaz sem gospodar Knavs,“ je dejal možak in sel k mizi.

„Iz Amerike je dolga pot,“ je menil fant. „Ali ne bi kaj prigrizli? Mleko in kruh sta pri hiši; bom pa jaz prinesel, ko ni družega.“

Odšel je ven ali takoj se je zopet vrnil. „Amerikansko mleko gotovo ni tako dobro, ko je naše,“ je dejal, postavil skledico na mizo, primaknil kruh, žlico in nož.

Mož se je ogledoval po izbi. „Prijazno je tu,“ je menil.

„Prijazno,“ je pritrdil fant.

„Kje je pa gospodinja?“ je vprašal mož.

„Odšla je nekaj, še ni dolgo.“

„Kdo si pa ti?“

„Tone sem. Če hočete vam bom pa razkazal kako je pri hiši. Sem slišal, da vas dolgo ni bilo doma.“

„Dolgo, fant. Štirinajst let. Gospodinja je bila stara takrat osemnajst let. Še le dve leti sem bil oženjen.“

„Zakaj ste pa šli?“

„Tako, fant. Polakomni se človek. Tako so pripovedovali, kakor da bi v Ameriki zlato po cestah ležalo, ni čuda, da človeka premoti.“

„Kaj ni zlata v Ameriki?“

„O, zlata na kupe ali ne za vsacega.“

„Ali se vam je slabo godilo?“

„To ravno ne.“

„Zakaj vas pa ni bilo tako dolgo domov?“

„Zakaj?! Vidiš, fant, to se težko pove. Sam ne vem zakaj. Človek odlaša. In leta tam hitro bežijo.“

„Pa pisali tudi niste, pravijo?“ je vprašal Tone.

„Nisem. Vsak ne piše rad. Tudi denarja nisem pošiljal, saj so pravili tudi to po vasi?“

„Tudi to so pravili,“ je rekel fant. „In mnogim ni bilo prav, da se niste zglasili prav nič toliko let.“

„Saj sem vedel, da jim ne bo prav. Veš ali to je meni prav malo mar, kaj ljudje pravijo.“

Mož je pojedel mleko.

„Če ste trudni, pa malo lezite v kamri,“ je svetoval Tone.

„Nisem truden. V trgu sem spal in te dve urici na pošti, to ni meni nič. Karijola res ni prostorna ali sam sem bil notri. Jaz fant, vidiš, sem se vozil v Ameriki po železnicah kar po pet dni skupaj.“

„Lepo mora biti tako življenje, kakor je v Ameriki. Človek lahko kaj pove.“

„To si mislim, fant. Eh, koliko bi lahko pripovedoval! Kolikrat sem bil bogat in kolikrat berač! Skoro vsake dve leti se je menjalo. Zato tudi nisem pisal. Kadar bom imel dosti denarja, potem še le pridem domov, bogat, s polnimi žepi. Že sem nabral precej, pa se mi je vse zopet raztrosilo. Zlato sem kopal, trgovec sem bil, kanale sem čistil. Včasih sem delal, kakor črna živina, včasih sem bil gospod. Tako je v Ameriki, zdaj si zgoraj in čez pol ure spodaj. Kratkočasno je to nekaj let, potem pa se utrujiš. Zdaj mi je dosti Amerike. Prišel sem domov, nekaj sem prinesel seboj, posebno dosti ne, ampak živelo se bo.“

Mož je vzel cigareto iz listnice in si jo je prižgal.

„Kje so pa vsi tako dolgo?“

„O bodo že prišli,“ je rekel fant.

„Ti si pastir tukaj ne?“ ga je vprašal mož.

„Tudi,“ je pritrdil Tone.

„Pameten fant si. Koliko si star?“

„Dvanajst let.“

„Vidiš, vidiš. Ob mojem času so bili taki fantini še jako neumni.“

„Tudi zdaj niso vsi pametni,“ je dejal Tone. „Jaz se ne hvalim, ampak ljudje pravijo, da moji glavi ni para v celem okraju.“

„Oho! Si jako ponosen, ne?“

„Zakaj bi bil ponosen?! Mojo pamet so drugi skovali.“

„Pametno govoriš. Mnogokrat res napravijo ljudje nehoti in nevede tepca ali pa modrijana iz človeka. Všeč si mi.“

„In vi meni tudi.“

„Ha, ha!“ se je zasmejal Amerikanec. „Bova pa prijatelja, fant. V Ameriki ne cenijo ljudi po letih, ampak po pameti.“

Skozi okno je posvetilo sonce. Rdeči nageljni so zadišali bolj lepo, podobe na beli steni so postale živejše, po hiši je bilo še čistejše in prijaznejše.

„Okna so večja, kakor so bila takrat, ko sem odšel,“ je dejal mož zamišljeno.

„Pred štirimi leti so popravljali hišo. Streha je zdaj iz opeke in hlev je zidan,“ je pravil Tone.

„Lepo je to, hm,“ je pohvalil Amerikanec. Vstal je in hodil po hiši. „Reci mi ti, fant, kakšna je gospodinja, dolgo jo nisem videl.“

„Kakšna je?!“ je ponosil Tone. „Močna je in lepa. Meni se dopade.“

„In kakšna je drugače?“ je vpraševal mož. „Veš, druge ljudi ne bi spraševal. Lahko bi se bil zastavil pri kakšni drugi hiši in poizvedoval ali grdo je to. Tebe pa lahko vprašam, saj si pameten dečko. Rad bi zvedel, kako in kaj je, predno jo vidim. Reci, ali je poštena?“

„Poštena, gospodar. Kdor je pravičen se ji bo odkril iz spoštovanja. Delavna je, varčna in pametna. Ni vsak vreden take ženske.“

„Glej ga glej, to je velika hvala. Tudi jaz nisem eden zadnjih. Dober par bova z gospodinjo, če je vse res, kar praviš. E, tudi takrat sva bila dober par, ko sva se vzela, dober in lep par. Škoda morda, da sem odšel v Ameriko takrat. Branila mi je jako. Ali kaj, človek je tak: če ga vleče pa gre.“

Amerikanec je stopil k oknu, k tistemu, ki je gledalo na dvorišče. Zamislil se je.

„Čedno je pri hiši, jako čedno. Ali kje so vendar vsi? Pref smo imeli dekle in hlapca. Nobenega ni videti in tudi gospodinje ni nikjer.“

„Prišli bodo kmalu.“

Mož se je obrnil k fantu, potisnil obe roke v žep in ga vprašal tako iz dolgega časa: „Čegav pa si ti, fant? Pozabil sem na ljudi tod okoli, pa se bom morda že spomnil na ime.“

Tone je stal pred Amerikancem, jako po konci je stal in naravnost v oči mu je gledal in kar nič se ni pomišljeval za odgovor.

„Vaš sem,“ je dejal jasno in glasno.

„Kako to, moj?“ je vprašal Amerikanec in roke sta se mu kar sami vzdignili iz žepov.

„Vaš sin sem,“ je rekel fant. „Vaš sin, Anton Knavs.“ In brez prestanka je gledal Amerikancu v oči.

Mož se je pogladil po laseh v neki čudni in mučni zadregi.

„Koliko si star?“ je vprašal.

„Dvanajst let, prejšni mesec sem bil dvanajst let star,“ je ponovil Tone.

Kri je stopila Amerikancu v bleda lica, obrvi pod čelom so se stegnile. „Vidiš, fant, in pred tremi mesci je minilo štirinajst let odkar sem odšel v Ameriko.“

Obrnil se je Amerikanec proč k oknu, zabobnal je s prsti po šipi in kar naenkrat je zacinkalo steklo na pod. Stisnil je mož pesti in stopil po sobi s širokimi koraki gor in dol.

„A, tako je to,“ je zasiknil med zobmi. „Zato je hiša popravljena, zato je zdaj streha iz opeke, zato je hlev zidan. Seveda, dober gospodar je pri hiši, vidim.“

Prijel se je za glavo, žile na vratu so se mu napele in oči so zagorele preteče. Ali spametoval se je, kakor črn oblak je prešla grozeča senca preko njegovega obraza in zginila. Pristopil je h kovčegu in vzel klobuk.

„Veš, fant, dobro bo če pojdem. Če bi srečal tistega, ki zdaj tukaj gospodari, pa ne vem kaj bi se zgodilo. Dolgo se ne bi premišljeval to vem.“

Tone je pristopil h kovčegu in položil roko nanj. In kakor da bi bil iz jekla vlit, tako je stal, nobena mišica mu ni zatrepetala v telesu in oči njegove so gledale velike, pametne in odločne visokemu, mrkemu Amerikancu naravnost v obraz.

„Tukaj nihče ne gospodari, moja mati gospodinji sama. Moj oče je bil hlapec tukaj, res. Ali umrl je še predno sem prišel jaz na svet. Povedali so mi ljudje, da je bil korajžen človek. Takrat je pri Ulakarju gorelo, dva otroka sta bila v izbi. Moj oče je enega iznesel ven, ko je pa šel po družega, se je streha udrila in podsulo ga je v plamenih.“

Fant je malo počakal ali ker Amerikanec ni nič rekel, nič vprašal, je pripovedoval fant dalje.

„Od takrat ni bilo pri ti hiši nobenega hlapca več. Moja mati je gospodinjala na domačiji, da je bilo še gospodarjem v zgled. Ne vem, če ima kdo pravico ji kaj očitati.“

„No, jaz menda ne?! ha ha!“ se je zasmel Knavs rezko.

„Vi ne, vi najmanj! Štirinajst let niste vprašali, če je živa ali mrtva!“ je dejal fant in bilo je, kakor bi bil zrasel.

„Fant, prezelen si še, da bi komu sodil,“ je rekel mož in njegov obraz je postal zopet temen in preteč.

„O, zakaj ne,“ je dejal fant. „Drugi so mene sodili, pa sem premišljeval, če sem kriv ali ne. Nič nisem bil kriv, pa so me sodili, ko še prav hoditi nisem znal. Zato sem pameten, zato, ker so me sodili po krivici. Ko sem bil deset let star sem se zaklel, da mojo mater ne bo nikoli sram, da sem njen sin. To sem se zaklel in tak sem od takrat, kakor iz kremena. Pošten in hud. Nobenemu ne storim nič ali tudi drugi meni ne sme storiti nič. Branim se z jezikom in z rokami. In ko bom velik, me bodo imeli ljudje v časti to vem.“

Ves rdeč je bil Tone, kakor dve luči sta mu goreli očesi. V prsih ga je peklo. Kakor da bi mu srce gorelo, se je zdelo fantu.

In še nečesa se je spomnil fant.

„Zapisali so me na vaše ime v krstne bukve,“ je dejal in nagnil glavo nazaj v tilnik. „Povedali so mi ljudje, da po krivici nosim to ime in da nisem noben pošten, zakonski sin. Pa če vas je mene sram, pa pojdite in me zbrisite ali pa se bom sam zbrisal, ko bom velik. Jaz bom pošten tudi tako!“

To je rekel fant. In zavrelo mu je v srcu vroče in bridko. Zagorelo je srce v ponosu in bolečini. Premajhna so bila prsa, pretesna, hudo in strašno je zbolelo dvanajstletno, pametno in pogumno srce. Omahnil je fant z gornjim telesom na mizo, pritisnil je obraz v roke in zajokal je bridko in po otroško. Kar naenkrat je postal majhen in otroški, tolažbe in utehe potreben.

Poseglo je Amerikancu, ki je bil štirinajst let z doma v srce in dušo, raztopilo se mu je nekaj mehkega in sladkega v širokih, trdih prsih. In vsa jeza in vsa ameriška nadutost je postala pohlevna in ponižna. Spomnil se je, po sili se je moral spomniti na vse svoje pregreške in grehe v teh zadnjih štirinajstih, ameriških letih. Zašumel mu je nek tajen, tih in skrivnosten glas v ušesih: saj sta boljša kot si ti, čistejša in vrednejša!

Neka silna moč mu je vpognila tilnik, pripognil se je k fantu in ga privzdignil za rame kvišku.

„Zakaj se jokaš?! Kaj sem kaj dejal?! Zakaj bi te brisal iz krstnih bukev, saj vidim, da si imeniten fant. Kar vesel sem lahko tacega sina.“

Nekako nerodno je izgovoril njegov jezik zadnjo besedo ali v srcu mu je zadonela sladko in lepo.

Privzdignil je fant glavo, oči so se mu zasmejale ali solze so se še hujše udrle po licih. „Nikoli se ne jokam,“ je jecjal, „nikoli, oče.“

Popoldne je šel Tone v Preserje po mater in vsi trije so živeli odslej na domačiji mirno in zadovoljno.

SAMKO CVETKOV:

NOČ JE ŠLA ...

Noč je šla čez vso dolino,
v moje prišla je srce,
žalost v srcu je pustila
še v očeh stoje solze.

Solnce pridi, solze zbriši,
potolaži mi oko;
pridi dete, vse ljubeče
me obvaruj pred nočjo.

ELVIRA DOLINAR:

KAKO NAJ KURIMO?

Čitavša ta naslov bo morda marsikatera gospodinja zaničljivo zmajala rame, češ: Saj kuriti znamo vse, tega nas ni treba učiti!“ A vendar si upam trditi, da večina gospodinj, posebno na kmetih ne ume kuriti; ona zna k večjemu požgati brezmejno dragocena drva.

Še pred par desetletji ni bila baš velika pregreha, če je porinila gospodinja v svojo ogromno peč tako rekoč kar pol voza drv na enkrat. Saj je bilo drv tedaj v obilici — da, tako rekoč pred pragom. Cena jim je bila tako neznatna, da si jih je nabavil lahko tudi najrevnejši. A dandanes! Kje so naši lepi gozdovi, kje so tiste lepe, stare bukve, ki so našim očetom dajale po zimi zaželjeno toploto, poleti prijeten hlad? Kakor nepremagljive trdnjave so stale v gori, krepke in ponosne. Svoje grčaste, košate veje so širile proti nebu, ter so zaničljivo zrle na to revno golazen, ki je gomazela krog njihovih mogočnih debel. Videli so rod za rodom, kako se porajajo in pomirajo, a one so stale trdne in ponosne, ko bi bile vstvarjene za večnost. A prišli so ljudje s sekirami in žagami, kako zaničljivo so se ozirale bukve, velikanske na te drobne, neznatne ljudi ob njihovem vzhodju. Toda žage so cvilile vstrajno, vstrajno so pele sekire in bukva je padla za bukvo. Oklestili so jih do golega, nakopičili so drva na drva ter jih zvozili doli v dolino, kjer prebiva vse uničujoči človek, in lepe bukve so se spremenile v dim in pepel.

Opustošeni so naši gozdovi. Vsepovsod je nastala draginja za kurivo, a ti gospodinja se ne zavedaš koliko dragocenega kuriva poženeš lahkomiselnost brez potrebe v dimnik.

V obče se pri nas vse širem veliko prehudo kuri. Ako stopiš v kmetško hišo ti kar sapo zapré, tako neznosna vročina je v stanovanju. Zato pa posedajo vsi na pol goli okoli peči, ponoči jim jo pa pokrivalo kaka stara plahta. Zato se pa tudi tolikokrat pripeti, da kedo za pljučnico zboli, kar ni čudo, če se pomisli, da zide ves razbeljen od vroče peči na mrzli, zimski zrak. Nikjer se toliko ne kašlja ko po zimi na kmetih. Posebno otroci tako kašljajo, da se hočejo kar zadušiti. To tudi ni čudo. Zdaj še sedi na vroči peči pa se skoraj peče in cvré, a zdaj že steče ven na sneg in led v tanki svoji oblekici.

Gospodinja, ki kuri v svojem stanovanju do višje toplote ko 14° R dela naravnost v pogubo svoji rodbini. Kar je več kot 14° toplote je vse škodljivo. Navadno še toliko treba ni. Pri zdravih ljudeh zadostuje popolnoma 12° do 13° R. Naj bi gospodinje rajši pri kurjavi prištedile pa preskrbele svoji družini toplih oblek in toplih odevj za noč za tisti denar, ki bi si ga pri drvah lahko prihranile.

To je, na eni strani porivajo gospodinje brez premisleka draga drva v peč, na drugi se pa prav nič ne zavarujejo, da jim ne bi ta dragocena toplota sproti uhajala. Nikjer ne vidiš dvojnih oken. Samo eno klaverno okno mora braniti zimskemu mrazu. Da je ena sama šipa veliko pretenka, da bi mogla zadržati sprotno ohlajenje je pač očitno. A seveda, dvojna okna stanejo premnogo, si računa skrbni gospodar. Koliko bi prihranil pri drvah pa popolnoma pozabi postaviti v račun. Ravno taka so vrata. Slabo zapirajo in režé najmanj od zdolaj pri izhojenemu pragu, da mrzla sapa potegne pod noge. Da bi pa dal napraviti proti mrzli veži dvojna vrata, to ne pride varčnemu gospodarju na um.

Nasprotno pa najdemo vsepovsod na kmetih brezprimeren strah pred zračenjem. Bog varuj, da bi se kje kako okno po zimi kedaj odprlo! Zato je pa tudi po stanovanjih po navadi tak neznosen smrad, da prišlecu, ki temu pokvarjenemu zraku vajen ni kar sapa zastane. Pljuča se branijo vdihati to smrdečo, gosto soparico, ter se nehoti vstavljajo. To dela kmet iz varčnosti, da se mu hiša ne ohladi. V istini je pa ravno nasprotno. Pokvarjeni, vlažni zrak se le stežka ogreje. Čisti, sveži zrak se 6krat hitreje segreje, kot pokvarjeni. Kdor si tedaj svoje stanovanje temeljito prezračí, si ga lahko 6krat preje segreje, kot če ne bi bil nič zračil. A kako prijetna in blagodejna je čista toplota, med tem, ko je pokvarjeni zrak naravnost strup. Le pomisli, draga gospodinja, da je v tvoji sobi, ako je ne prezračíš, samo tisti izprijeni zrak, ki si ga že tolikokrat izdihala iz svojih pljuč. Kako gnjusen je tak zrak, ki kroži samo iz pljuč do pljuč. Ali bi hotela morda jesti, kar bi ti drugi dal iz svojih ust? Ne, gotovo ne! vdihavaš pa brez premisleka vse tiste pokvarjene snovi, ki izhajajo iz pljuč tvojega soprebivalca. Človek potrebuje neobhodno za vdihavanje kisika, ki se nahaja v zraku. Pljuča potegnejo kisik iz zraka ter ga dovajajo krvi. Dušik pa, ki se tudi nahaja v zraku zopet izdihavajo, ker ni sposoben za dihanje. Ako se tedaj soba nikdar ne prezračí, vporablajo dihajoči ljudje ves kisik iz zraka, ostaja skoro samo še dušik, ob kojem se morajo ljudje zadušiti. Najbolj se to pozna na malih otrocih, ki postanejo po zimi veli in blede, ko veneče rožice, ker jim nespametne matere ne dajo dovolj čistega zraka. Pa tudi odraslim škodi ta sprijeni zrak, da postanejo trudni in klaverni. Vendar oni imajo več prilike gibati se po poslu na prostem zraku, kjer se jim pljuča napijejo potrebnega kisika.

Še ena pa je, ki dostikrat pokaže, da je zrak skrajno pokvarjen: to je lampa petrolejka. Zakaj pač neče v hudi zimi svetlo goreti, ampak samo motno brli in smrdi? Zato, ker treba njej ravno tako kisika, da more goreti, kakor človeku, da živi. Potem pa pritečejo nespametni ljudje k prodajalcu: „Slabega petrolja ste mi natočili, še goreti neče!“ Nečejo pa spoznati, da je vzrok tej prikazni le sprijeni zrak v stanovanju.

Zatorej, draga gospodinja, zrači si marljivo svoje stanovanje. Ne samo zjutraj, ko pometiš in pospravljajš, ampak tudi čez dan po večkrat, posebno po obedu, ko se širijo dišave jedil, ali če je prišlo več oseb v vas. Posebno pa še, predno ležeš spat. Kako lepo se počiva in kako blagodejno okreпча spanje v prezračeni sobi. Samo poskusi enkrat in kmalo se boš prepričala, koliko bode te vsi bolj zdravi in sveži, kako vam bodo rudečelična deca.

Zdaj naj te pa opozorim še na nekaj, draga gospodinja. Jako razširjena je navada kuriti kar po starem pepelu. To je čisto napačno. V nečisti peči prevzame pepel ognju vso moč in kurivo, ki je pokuriš tu ne daje niti polovico toplote. Vsako ognjišče, naj si bo že velika lončena peč, kakor jo nahajamo na kmetih, ali odprto ognjišče, ali tudi štedilnik in peč ki se od znotraj kuri mora biti vedno do čistega iztrebljena in posnažena predno na novo zakuriš. Samo če ravnaš skrbno se svojo pečjo ti bo hvaležno poplačala tvoj trud s prijetno toploto. Ako pa iz malomarnosti kar po starem pepelu kuriš se nikar ne čudi, če ti peč neče greti, če še toliko dry v njo zmečeš. Ravno to velja tudi za vsako drugo gorivo, naj bo že šota ali premog. Gospodinji pa veljaj, kakor povsodi tako tudi tu: samo najstrožja natančnost in snaga.

J. H.:

IZ VESELE DRUŽBE.

Sedeli smo v pol kmetski, pol civilni gostilni, kjer smo imeli skoro stalno obsedeno malo, okroglo mizo. Bil je to okrožni zdravnik dr. X s svojo soprogo, potem nadučitelj Y, dalje slavno c. in kr. orožništvo in pa moja malenkost, ki je pasla takrat svojo juristovsko lenobo pete potence in pohajkovala raje okoli doma s polnim, kakor pa bi se potepala po Praških ulicah s praznim želodcem.

Tisti večer je pa prisedel k naši mizi tudi premožen okoliški kmet, ki je bil tako naprednega mišljenja, da je pil raje vino kakor vodo, kar je že tudi nekaj. Znal je povedati marsikako veselo in tudi tisti večer mu je tekel jezik prav gladko — sicer se pa nismo čudili, saj ga je pa tudi pridno mazal.

Najprej nam je pripovedoval o svoji ženitvi.

„Oče se imeli v Gradu nekaj opravka,“ pravi, „pa so zašli mimogrede nekoliko k Podgorcu, kjer je bila takrat še gostilna. Stari je ležal na klopi pri peči pijan kakor vedno. Pa pravi našemu očetu: „Ti, če misliš dati Vašega Franceta k nam, ga pa daš, da bo mir, da ne bo drvaril po noči okolu naših oken, da Grajski psi še spat ne morejo! V torek pridita, da se pogovorino; v petek naj gresta pa k izpraševanju!“ Pa pravijo naš oče: I, zakaj bi ga pa ne dal, če nimate miru? Saj jih imam še več! Bova pa prišla tja v torek; bo vsaj eden zopet proč. Saj ni tako za družega, kakor skrbi mi dela.“ „Naj pa bo! Bomo šli pa drugi

ponedeljek v Kranj k pismom.“ Oče so me sicer res bolj malo pohvalili, ker so me dobro poznali, ampak stari je bil le zadovoljen. Saj ni vedel, kako sem za nič.

Jaz sem pa tisti čas doma zobjanje rezal, pa zeblo me je. Bilo je takole pred pustom in mraz je bilo, da je vse škripalo. Pa pridejo oče domov, in mi pravijo: „Ti, France, oženil sem te.“ Pravim: „Oče, kam pa?“ „I,“ pravijo, „saj veš, kam hodiš vedno strašit. V torek se napravi, da pojdeva gori, da se pogovorimo.“

Pa sva šla. Prideva tja; — stari je ležal zopet pijan na klopi pri peči. „Po kaj sta pa prišla?“ pravi. „Saj sva se dogovorila. Tja v petek naj pride, da pojdeta k izpraševanju, pa jè! V ponedeljek gremo pa v Kranj, kakor sem rekel. Čemu pa hodita gori, saj ni bilo treba!“

V petek se pa res napravim in jo mahnem proti Podgorcu. „Bog ve,“ sem si mislil potoma, „ali bo kaj, ali ne bo nič? Vse je tako čudno. Stari je ves pijan, pa še domov bi naju bil skoro spodil. Morda se pa samo norčuje; muhast je dovolj.“ Vendar je bila Reza že napravljena, ko sem prišel. V hiši je stala in skozi okno se je ozirala, če že grem. Pravi: „Sem mislila, če prideš ali ne. Sem mislila, da te še ne bo ne.“ „I, saj sem tudi jaz mislil, da se norčujejo. Pa je le res.“

Šla sva k župniku. Bili so še gospod Golob, prav prijazen mož so bili in škoda je, da so šli proč. Opravila sva hitro, ker sva res oba dobro znala — no, pa sva res oba dobro znala, ne da bi se kaj hvalil.

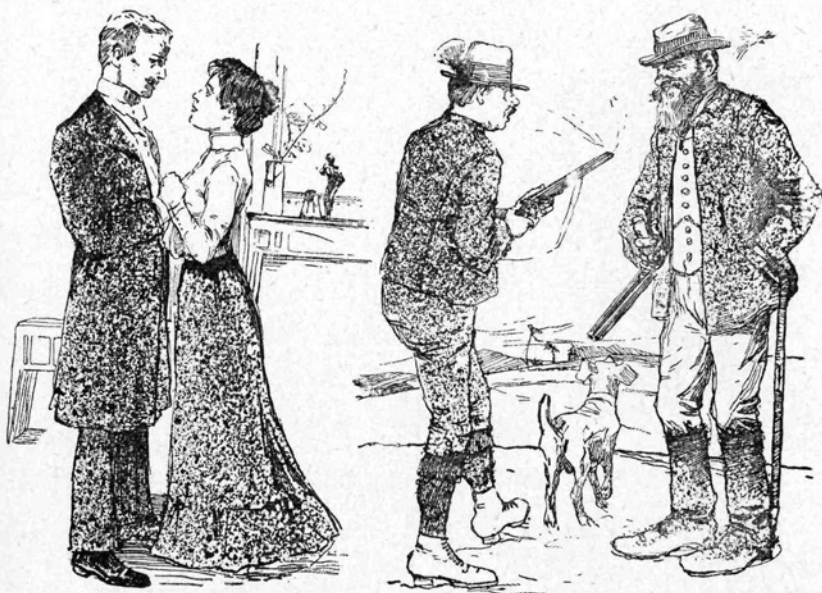
Seveda, v ponedeljek smo šli pa v Kranj. Bil je še ranjki notar; bil je dober človek — kako se je že pisal? bil je deželni poslanec — no — Globočnik je bil. Pridemo v pisarno, pa vpraša notar: „No, oče, kaj bote povedali?“ „I, kaj pa hočem? Star sem, pa delati ne morem, sem pa rekel, naj se dekle omoži. ‚Čez mu bom dal.‘ Le tako naredite, da mu bom ‚čez dal.‘ Zdaj grem pa domov.“ „Ej, oče, to se ne napravi kar tako,“ pravi notar. „Morate nekoliko počakati.“ „I, kaj bom čakal? Naj pa ti počakajo! Saj sem povedal, kako naredite!“ „Pa se morate podpisati.“ „Kaj bom podpisoval, ko še pisati ne znam! Kar oni naj podpiše, saj je vse eno dobro! Jaz naj grem pa domov!“ „Počakati morate, oče, počakati; drugače ni veljavno. Se bode te pa podkrižali, če ne znate pisati.“ „Če že ni drugače, naj pa bo, no; bom pa počakal. Bom pa tule sedel: me rade noge bole.“

„Koliko si bode te pa izgovorili, oče“ jih vpraša notar. „Saj ne vem. Kaj bi si pa izgovarjal! Saj tako vem, da dal mi ne bo ničesar.“ „Nekaj si pa le izgovorite! Zmerom je boljše nekaj kakor nič.“ „I, no! Pa zapišite meni štiri, Rezi pa dva tisoč!“ „Oče,“ pravim jaz, „to je pa le skoro preveč: bo prevelika procenta!“ „No, ti pa dva tisočaka odpustim, da bo manja.“ Mož je bil strašno lahkomišljen in neveden, in je verjel, karkoli mu je kdo povedal.

Potem je živel mož v miru. Brigal se ni za drugega kakor za svoje žganje. Za tovariša mu je bil Orlov Matija. Ta je bil

prej orožnik, pa je vlekkel nekaj malo pokojnine. Tisti krajcarji, ki jih je dobil, so ostali tako vedno vsi pri nas. Staremu sem pa dajal tudi kar v blagu: pa denarja ni bilo treba. Ko smo delali nekoč račun, je imel oče tri polovnjake žganja nevračunjenega. Saj ni čudno! Računa že dolgo mi bilo, izpil ga je pa tudi po tri litre na dan. „Štefan“ je moral biti zmerom poleg njega. Včasih so pa prišli še kaki nerodni fantini in so ga mu izpili, ko se ni zavedal. Tiča sta bila z Matijem. Ležala sta vsak na eni strani ceste: oče v čebelnjaku, Matija v svisljih. Ko sta se prebudila, sta se začela prepirati: „Tako te pa prerahljam, da boš tri dni zbiral kosti po dvorišču,“ se zahudi Matija. „Ali ti mene! Saj nisi za nič,“ mu odgovori stari. „Ti,“ pravi Matija, že malo manj jezen, „kje je pa France, da nama prinese žganja? Jaz sem že zopet žejen.“ Pijana sta bila pa še vedno oba kakor otepa, da bi jih lahko valil: še proso bi lahko povalil ž njima, ko sta bila oba precej težka.

Matija je nekoč vsled pijače čisto znorel. Šel je po vasi in polomil vse križe in znamenja: je rekel: „Sedaj me boš več ti Bog, sedaj bom jaz! V nebesa pa vzamem, kogar bo meni ljubo: starega Podgorca, da bom imel družino pri žganju, pa mladega, da ga bo nosil na mizo.“ Včasih sta bila res oba čisto neumna.“

Skromna.

On (v zadregi): „Srček zlati, moram ti priznati, da imam samo 60 kron na teden dohodkov. — Ali bova shajala s tem?“

Ona (mirno): Jaz že — ali od česa boš ti živel?

Videl je.

Nedeljski lovec (ki je ravno na divjo raco streljal pa nič zadel, veselo): „Zadel sem — zadel sem — videl sem, da je pero letelo.“

Lovec: Tudi jaz sem videl, kako so race letele — proč.

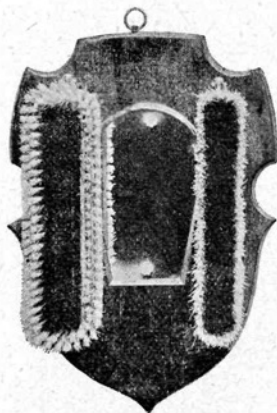
UGANKE.

Razpisujemo danes

drugi natečaj ugank

ter si želimo najštevilnejše udeležbe. Pogoji so ti: Rešitve naj se določijo najkasneje do 15. svečana. Naslov: „DOMAČI PRIJATELJ“ V PRAGI VIII. Pravico do izžrebanja imajo samo odjemalci Vydrovih proizvodov in člani njihovih družin.

Število rešenih ugank ne odločuje, ena zadostuje.

Cene 50:

1. Ščetna garnitura (po sliki).
2. A. Aškerc: *Mučeniki*.
3. *Pogled na Bosno „Kiseljak“* (slika v okvirju).
4. *Jurđiniera*.
5. Zofka Kveder-Jelovškova: *Iskre*.
6. *Toaletna skrinjica*.
- 7.—8. *Posode za kavo*.

Dobitki prvega natečaja

so bili izžrebani sledečim rešilcem:

1. *Cvetnata torbica*: Mici Česen, Kranj.
2. Ksaver Meško: *Ob tih večerih*: Karol Hirschmann, Ljubljana.
3. *Pogled na Dabrovnik*: Janko Omahen, notar, Postojna.
4. *Servis za kajenje*: Ivan Jezeršek, nadučitelj, Krize.
5. Ant. Knezova: *Zbirka zab. in poučnih spisov*: Francišek Kocjanc, posestnik, Preseka.
6. *Okvir za slike*: Franc Erjavec, organist, Negova.
- 7.—8. *Posode za kavo*: Martin Kordiš, krojač in trgovec, Hrib. Ivana Sirnik, posestnica, Tacen.

10. Skakalnica.

V. Fr. Brence, Velenje.

Ar	ni	pa	ce	ga	od	lju	der	pre	ko
	od	to	naj	dov	soln	ma	naj	od	
	vaš	stra	Bra	zla	tih	ju	vam	ga	
	vsta	čji	vrag	tej	je	to	naj	pri	
	ne	zvi	je	tov	ga	naj	zlo	dno	
	lju	ja	ši	je	orož	ska	de	je	
	kor	čer	orož	top	od	od	je	ga	
	vse	je	fran	ve	je	le	vre	re	
naj									pri

11. Uganka.

Vinko Seljan, Ljubljana.

Z a pomeni mišjo smrt
 z e je lahko nos potrt
 z u pleše vsak kdor more
 z o je čas pokore.

12. Lira.

Vekoslav Burja, Ljubljana.

	a	a	a	
	a	a	a	a
	c	a	c	
c	d	d	d	e
e	g		g	i
o	i	i	i	o
k	k	k	k	k
o	s	v	p	n
r	o	r	r	r
	o	t	s	s
		t	r	t
	o	i	p	s
			o	l
s	v	u	n	u

Po sredi navzdol naj se čita
 ime slovenskega pesnika.

13. Uganka.

Janko Šraj, Železniki.

Na mizi leži — t
 pred našo hišo — t
 kjer životari — t
 kmal ga bo vzela — t

14. Šaljivo vprašanje.

Mihael Pustišek,
na Zdolah.

V čem sta si podobna
 jajce in Koroško?

15. Demant.

Janez Vedenik,
v Pokrčah.

c
 c i i
 i i l l m
 m r r
 r

16. Križ.

Petr Loparnik, Št. Janž.

Črke te podobe naj se raz-
 vrstijo tako, da imenujeta vodo-
 ravni kakor tudi navpični vrsti:

1. slov. pesnika,
2. drobnega ptička.

	a	a			
	c	c			
d	e	e	i	i	i
k	k	n	n	o	o
	s	s			
	v	v			

17. Tajinstveni napis.

Miha Sajovic, Olševke.

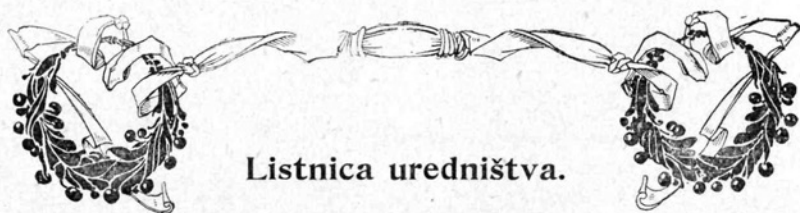
Dob, Rod, Šilo!

Rešitve ugank v 1. številu.

2. Krast, hrast. 3. Vol, lov. 4. Anglija, Mangert, Francoz, stranka, jablani, razoran. 5. Roma, Amor. 6. B, bob, rožič, sin, č: Božič. 7. Vse. 8. Meni, me ni. 9. Dajte otrokom Vydrove kave, da jih ohranite čvrste in zdrave!

1. O sveta noč, o sladka noč!
 Ki nam prinesla si nekoč
 Rešenja našega pomoč!
 Ti nisi bila mrak teman,
 Rešenja Ti si bila dan,
 Življenje Ti rodila si,
 Nebo z zemljo sklenila si. —
 Nobena noč ni v časti tebi slična,
 O sladka noč, o sveta noč božična!

Jos. Volčič.

Listnica uredništva.

Naročila, reklamacije, pritožbe, rešitve ugank itd. naj se pošiljajo naravnost na Vydrovo tovarno hranil v Pragi VIII., rokopisi pa na Zofko Kveder-Jelovšek, Zagreb, Pantovčak št. 5.

Jože. Marsikako lepo misel imate in nov doneč izraz za njo ali tu pa tam kaka grča pohvari celo pesem. Nu mladi ste še ... — **Borut.** Kaj mora res vsak zaljubljen potošolec zlagati pesni?! — **Tinko.** Kar se mi pošlje brez podpisa gre vse brez izjeme v koš. Brez talenta niste ali zakaj ne počakate še par let predno se lotite peresa. Človek brez vsacega življenskega izkustva ne more biti pisatelj — to je mogoče dano le genijem a ti so redko, redko posejani! — **Hovski.** Oh, take železniške historije so povsod že davno stara, stokrat premeta šara. Tudi „črtice iz življenja priprostega ljudstva“ so lahko originalnejše. — **Rado.** Takih pesnic dobivam vsak dan vsaj deset.

Kak vroči so poljubi
 od ust mi tvojih dani.
 Na mojih ustnih tlijo
 in dušo mojo žijo.

Oh, ta ljubezen! Popolnoma nove besede stvarja. Jaz res ne vem kaj pomenja izraz „žijo“, ki ga v dveh kriticah trikrat rabite. — **Miran Miranov.** Ne vem, če bodete kdaj pesnik po volji božji. Za zdaj Vam je najpotrebnejše — nekoliko autokritike. — **Ugankarjem.** Napišite vsako uganko na poseben listek z rešitvijo vred, da ne moram posebej prepisovati. — **Vsem.** Pišite jasno in razločno, stavci so Čehi!

VSEBINA: ZVORAN ZVORANOV: Na sveti večer. IVAN LAH: Družba. ROMAN ROMANOV: V tiho noč. KRISTINA: Otroci brez starišev. JOSIP PREMK: Irena. FR. STUDENKO: Maske. ZOFKA KVEDER-JELOVŠEK: Sin. SAMKO CVETKOV: Noč je šla. ELVIRA DOLINAR: Kako naj kurimo? J. H.: Iz vesele družbe. — Uganke.

Vam pošljemo škatljo (50 kosov)
„A m b o“, šumečih limonadnih
bonbonov.

Vam pošljemo škatljo (50 kosov)
šumečih limonadnih bonbonov
„s sidrom“.

Obe vrsti enake kakovosti; zelo ozveže ter vgase žejo in
sicer tudi bolnikom.

je veljal „Vydrovi malinovi grog“, toda žalibog ga že ni več. Bil je
tako izvrsten, da je bila cela zaloga takorekoč v trenutku razprodana.
Ker ga iz kupljenega malinovega soka nemoramo izdelovati, in ga
tudi ne bomo, ker zanj ni gotovega kemiškega nadzorstva, zato
morate počakati prihodnjo letino.

Letošnja je bila slaba, in čeprav smo imeli dosti groga,
odjemalcev je bilo pa še več.

Opazka!

Vydrovo žitno kavo pošiljamo vedno samo zase. Kadar se naročajo še
drugi izdelki, jih moramo poslati posebej; to pošiljatev pa moremo
poslati samo tedaj poštine prosto, če znaša naročnina vsaj 6 K, sicer
se odjemalcu poština zaračuni.

Vydrova tovarna hranil

Praga VIII.

(C. k. poštni urad, Praga 22.)

3 v znamka,
če na drugi
strani razven na-
ročila ni pripri-
sane nikake pri-
pombe,
sicer pa 5 vin.

Pripravno steklenico

za Vydrovo žitno kavo priporočamo vsem svojim gg. odjemalcem. Ima zabrušen zamašek, tako da se v nji kava v doglednem času sploh ne izdiši. A gre vanjo skoro cela poštna pošiljatev, ker drži 8 litrov.

To steklenico dajemo za tovarniško ceno: **2 K 20 v**, zabojček 48 v, poštnino pa tu plačamo in si jo zaračunamo.

Polne steklenice ni mogoče pošiljati, ker bi se razbila.

Naročite za poskušnjo:

1 zabojček
sledječih izdelkov:

- 1 kg. juhnih konzerv (grašno, gobno, lečno, rižno in rezančno) K 3—
- 1 steklen. Vydrovega juhnega dodatka „ 3-50
- 1 škatljo maslenih oblatov „ 2—

Skupaj za K 8-50
s poštnino vred.

1 zabojček
sledječih izdelkov:

- 1 škatljo maslenih oblatov . . K 2—
- 1 „ oblatov „Dessert delicat“ „ 3—
- 1 kg. juhnih konzerv gobno, lečno, grašno, rezančno in rižno „ 3—

Skupaj za K 8—
s poštnino vred.

Blagovolite porabiti pri naročanju!

Kar ne velja, prečrtajte!

Dne.....

Poslajte na moj naslov 5 kg Vydrove žitne kave za 4 K 50 v s poštnino vred in brez povzetta.

Poslajte mi gori navedeno blago, štev..... s poštnino vred brez povzetta.

Ime:.....

Stan:.....

Kraj:.....

Pošta:.....